

Rok 2025 je rokem obojživelníků – poznejte a pomáhejte žábám, čoklům a mlokům

Český svaz ochránců přírody (ČSOP) vyhlásil rok 2025 Rokem obojživelníků.

V České republice se vyskytuje **21 druhů obojživelníků – osm druhů patří mezi tzv. ocasaté** obojživelníky (čolci, mlok) **a třináct druhů mezi žáby**. Všechny naše druhy obojživelníků jsou v současnosti zařazeny buď do Červeného seznamu ohrožených druhů nebo mezi zvláště chráněné druhy, téměř všichni jsou tedy nějakým způsobem ohroženi nebo chráněni.

A proč zrovna Rok obojživelníků? Jak už jméno napovídá, obojživelníci ke svému životu potřebují souš i vodu. Dospělí žijí převážně na souši, kde musí najít dostatek úkrytů a dostatek potravy. Pro vývoj však vyhledávají vodu. Vodu čistou, vodu spíše mělkou, tedy (dle druhu) ideálně tůň, louže, prameny... Pro jejich přežití je proto nezbytné prostředí hodně členité, různorodé. A to je právě to, co v naší krajině chybí. Pro záchranu a obnovu mokřadů se sice v posledních letech již mnoho udělalo, stále zde však máme velký dluh a velké rezervy. A s celkovou různorodostí prostředí je to ještě horší. Naše krajina je stále unifikovanější, stále stejnější. Kromě představení obojživelníků jako zajímavých živočichů, kteří si zaslouží naši pozornost a pomoc, chce Český svaz ochránců přírody ve své kampani upozornit právě i na tyto širší souvislosti. Unifikovaná krajina totiž není problémem zdaleka jen pro obojživelníky.

Zajímavosti ze života našich obojživelníků anebo znáte je všechny?

Obojživelníky našich "vod a strání" se dělí na **ocasaté (čolek a mlok) a žáby**. Zatímco mlok je u nás pouze jediný (**mlok skvrnitý**), **čolků žije v Česku hned 7 druhů** (obecný, velký, horský, dunajský, dravý, hranatý a karpatský). Nejvíce rozmanité jsou druhy našich žab, mezi kterými je například rosnička zelená; skokan zelený, hnědý, ostronosý, štíhlý, skřehotavý, krátkonohý; ropucha obecná, krátkonohá nebo zelená a kuřka obecná (ohnivá) či žlutobřichá. Poslední naší žábou (a zároveň žábou roku 2025) je blatnice skvrnitá.

Ačkoli se může zdát, že **čolci** žijí ve vodě, není tomu tak. Ve vodním prostředí se rozmnožují a přivádějí na svět mladé. Poté se skrývají většinou na souši v úkrytu. Narazit na ně můžete v blízkosti čisté vody bez ryb. V noci si loví potravu v podobě hmyzu a různých červů. Na rozdíl od pulců narůstají čolkům nejprve hrudní nožky, zadní se vyvíjejí později. Než dospějí, jsou larvy přizpůsobeny i k dýchání pod vodou. K tomu jim slouží vnější keříčkovité žábry. Od pozdního podzimu do jara zimují čolci pod trouchnivými kmeny, v opuštěných norách zvířat, pod kameny či v hromádce kompostu. Průměrná délka života se v přírodě u čolků pohybuje kolem 8 až 10 let.

Mezi naše nejvýraznější obojživelníky patří černo-žlutý **mlok skvrnitý**. Dospělý mlok může měřit až 28 cm a v zajetí se dožívá až 50 let (v přírodě průměrně 20 let). Rád si smlsne na malých žížalách, stonožkách, drobném hmyzu, pavoucích, červech nebo slimácích. Mlok skvrnitý miluje divoké lesy – žije výhradně ve vlhkých smíšených či listnatých lesích v podhorských lokalitách do nadmořské výšky 1 200 m. V prvním stádiu života žije jako larva ve vodě (většinou v drobných potůčcích) a dýchá žábami, po několika měsících však vodu opouští, a pak přijímá kyslík pomocí jednoduchých plic a celým povrchem těla.

Nejznámějšími obojživelníky, které jste v přírodě jistě mnohokrát spatřili nebo slyšeli, patří **žáby**. Mezi vodní žáby se řadí skokan zelený, který žije ve vodě a bezprostředně kolem ní po celý rok. V zimě zalézá ke dnu do bahna, kde ve stavu strnulosti přečká i mrazivé období. Jak už jméno tohoto skokana říká, převažuje u něho – na hřbetu, bocích i hlavě – zbarvení v různých odstínech zelené, často doprovázené kresbou z tmavých skvrn a pruhů. Spodní strana těla je světlá, žlutá až žlutobílá, někdy i slabě skvrnitá. Největší jedinci dorůstají délky až 12 cm, dožívá se 10 až 14 let. Většinou žije u jednoho

rybníka, jezírka nebo tůň několik skokanů. Zjara o sobě dávají skokani zelení vědět nápadným hlasem. Skřehotání se nese do daleka, neboť ho zesilují dva rezonanční bubínky, které se skokanům nafukují v koutcích úst. Hlasové projevy skokanů jsou vysloveně společenskou záležitostí – jakmile se ozve jeden skokan, přidávají se k němu postupně další, až je z toho úplný "orchestr".

Možná vás překvapí, že **skokan zelený** není v pravém slova smyslu žabí druh – jedná se o "mutanta" několika druhů zelených skokanů (krátkonohý a skřehotavý), kteří se mezi sebou kříží, proto je velmi obtížné určit správný druh. Jejich potomci však mají zachovanou reprodukční schopnost.

Skokanů hnědých je také několik druhů – patří mezi ně skokan hnědý, ostronosý a štíhlý. Hnědí skokani patří k zemním žabám, které se ve vodě pouze rozmnožují a zbytek vegetační ho období tráví na souši, ovšem v těsném okolí vodních zdrojů. Skokana štíhlého poznáte podle velmi ostře zakončeného čenichu a výrazně dlouhých nohou. Velkou zajímavostí je, že samci skokana ostronosého na jaře změní svou hnědou barvu na světle modrou, modrošedou nebo fialovou. Děje se tak jen v období "zamilovanosti" a zbarvení přetrvává pouze několik dní. Je také závislé na slunečním svitu – v jsou žabáci "normální" a při zataženém počasí není jejich modrý kabátek příliš výrazný. Skokan hnědý žije ve volné přírodě 8 let, v zajetí až 18 let. Loví především bezobratlé živočichy. Skokani štíhlí nemají vnější, ale pouze vnitřní rezonanční vaky (měchýře).

I rosnička zelená není zcela vodním druhem – drobná žabka o velikosti asi 5 cm tráví čas nejraději na stromech v okolo vodních ploch. Proslula jako "přírodní barometr", který umí předpovídat počasí. Pravda je taková, že reaguje na změnu tlaku, který kolísá obvykle před deštěm, a začne skřehotat. Na rozdíl od skokanů má pouze jeden rezonanční měchýřek umístěný pod tlamkou. Rosničky jsou aktivní především v noci a během dne se intenzivně sluní a spí. Během dne je rosnička obvykle v blízkosti vodní plochy na širokolisté vegetaci nebo v rozsáhlých travních porostech. Jen na horách bývají aktivní i přes den. Dospělé rosničky se živí převážně většími bezobratlými, obvykle hmyzem a pavouky, které nacházejí na listech stromů a které často loví pomocí rychlého skoku, na který kořist nestačí většinou nijak zareagovat. Dožívají se 12 až 15 let. Zimuje na souši, v mokřadech, v děrách, štěrbinách a pod kmeny stromů. Při obraně vypouští kožní, intenzivně páchnoucí sekret.

Také ropuchu obecnou znají všichni milovníci přírody. Jedná se o zemní žabu, která žije na souši a k vodě se chodí pouze rozmnožovat. Pokud jí objevíte na zahradě, může u vás (za vhodných podmínek) žít 25–30 let. Velká, široká, mohutně stavěná žába, dosahuje délky těla 8–12 cm, na jihu Evropy dokonce až 20 cm. Ropuchy obecné se živí převážně hmyzem, měkkýši, žížalami, pavouky a dalšími bezobratlými živočichy. Pro zahradníky jsou ropuchy úplný poklad – jejich oblíbenou potravou jsou totiž i slimáci a housenky. Potravu hledají v noci a nejsou příliš selektivní při jejím výběru. Loví pouze pohybující se kořist a ve vhodnou chvíli se jí zmocní vymrštěním jazyka. V městských zástavbách s oblibou sedávají pod lampami veřejného osvětlení, kde mají dostatek kořisti zajištěn. Hnědě zbarvené tělo mají ropuchy pokryté malými hrbolky připomínajícími bradavice. Za očima se nacházejí jedové žlázy, které v případě ohrožení vylučují dráždivý bufotoxin. Jed ropuch, pokud si po podráždění ropuchy v ruce následně šáhnete do oka, může způsobit nepříjemné pálení, ale že by ale jed působil další komplikace není pravděpodobné. Bufotoxin ji ochraňuje před některými predátory, například kočkám ropucha nechutná (zatímco skokani ano). Na podzim někdy zvolí za své zimoviště i objekty vybudované lidmi, najdete ji tedy třeba i ve sklepech.

Žábou roku 2025 je blatnice skvrnitá, drobná žabka, která obvykle měří 4 – 6,5 cm. Na vrcholu hlavy má charakteristické zaoblení, tzv. přilbu. Blatnice se vyskytuje jen tam, kde je nejvhodnější půda – zejména lehká hlinitopísčité (při ohrožení se zadními nohama rychle zahrabává). Oblíbila si zejména oblast Polabí. Také rybníčné oblasti jižních Čech jí vyhovují, vyhledává tradiční tůňky, nejčastěji zatopená a zarostlá pískoviště a zátoky rybníků. Blízkost vodního prostředí potřebuje, ale mimo

rozmnožování je na vodě nezávislá. Živí se červy, koryši, hmyzem apod. Narozdíl od skokanů, kuňky a rosničky je blatnice i v době rozmnožování velmi nenápadná, protože se ozývá výhradně pod vodou a její hlásek je slabý, slyšitelný jen na několik metrů. Blatnici můžete spíše cítit než slyšet: dříve se jí podle charakteristického zápachu říkalo blatnice česneková. V přírodě se prokazatelně dožívá 10 let.

Také **kuňka obecná** je malým druhem žáby, která dosahuje velikosti maximálně 5 cm; pro charakteristické červené skvrny na břiše bývá nazývána také kuňka ohnivá. S kuňkou žlutobřichou si je ale natolik podobná, že se v přírodě kříží a v některých oblastech se dokonce nacházejí spíš kříženci než čisté druhy. Průměrná délka života se v přírodě pohybuje kolem 16 až 18 let. Je velmi plachá, ale také hlučná. Samec tímto unylým hlasem ochraňuje své teritorium. Když se ozývá, splývá po hladině a vyčnívají mu jenom nos a oči. Predátory odrazuje tím, že se v případě nebezpečí rychle otočí a ukáže jim své barevné břicho. Pro predátory tak "vypadá jedovatě" a ti jí raději nechají být.